

Kvalitativno istraživanje percepcija izbjegličke krize 2015. među studentima/icama Sveučilišta u Zadru s osobnim iskustvom izbjeglištva i prognaništva

---

Markulinčić, Franko

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:895948>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Franko Markulinčić

**Kvalitativno istraživanje percepcija izbjegličke krize
2015. među studentima/icama Sveučilišta u Zadru s
osobnim iskustvom izbjeglištva i prognaništva**

Završni rad

Zadar, 2017.

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvpredmetni)

Kvalitativno istraživanje percepcija izbjegličke krize 2015.
među studentima/icama Sveučilišta u Zadru s osobnim
iskustvom izbjeglištva i prognaništva

Završni rad

Student/ica:

Franko Markulinčić

Mentor:

Mr. sc. Mirko Petrić

Zadar, rujan 2017.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Franko Markulinčić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Kvalitativno istraživanje percepcija izbjegličke krize 2015. među studentima/icama Sveučilišta u Zadru s osobnim iskustvom izbjeglištva i prognaništva** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 14. rujan 2017.

Kvalitativno istraživanje percepcija izbjegličke krize 2015. među studentima/icama Sveučilišta u Zadru s osobnim iskustvom izbjeglištva i prognaništva

U ovom je završnom radu predstavljeno istraživanje provedeno pomoću kvalitativne metode polustrukturiranog intervjua sa studentima Sveučilišta u Zadru koji su dio života proveli u izbjeglištvu i prognaništvu devedesetih godina na prostoru bivše Jugoslavije. Cilj istraživanja bio je dobiti uvid u mišljenja i percepcije sugovornika o pitanju migrantsko-izbjegličke krize koja se dogodila 2015. godine, u svjetlu njihova osobnog iskustva izbjeglica i prognanika. Svrha rada je bila pridonijeti spoznajama na istraživanu temu i otvoriti mogućnost njihova korištenja pri formuliranju budućih socijalnih politika. Analizom rezultata prethodnih istraživanja pokazano je da postoji određena negativna, ksenofobna i averzivna percepcija u hrvatskom društvu općenito i u dijelu studentske populacije prema svemu stranome (tražitelji azila, migranti, izbjeglice). Rezultati istraživanja koji se prezentiraju u radu pokazuju da iskustvo prognaništva i izbjeglištva bitno mijenja mišljenje u smjeru suprotnom od trenda utvrđenog u prethodno spomenutim studijama.

Ključne riječi: izbjeglice, prognanici, izbjeglička kriza 2015., Domovinski rat, integracija

A Qualitative Research of the Perceptions of the 2015 Refugee Crisis among the University of Zadar Students with Personal Experience as Refugees and Exiles

This B.A. thesis presents the research carried out by means of the qualitative method of semi-structured interview with the University of Zadar students who spent a part of their lives as refugees and exiles on the territories of the former Yugoslavia in the 1990s. The goal of the research was to obtain an insight into the opinions and perceptions of the interviewees into the topic of the migrant-refugee crisis of 2015, in the light of their personal experience as refugees and exiles. The aim of the work was to contribute to the insights on the researched topic and to open up the possibility of using these insights when formulating future social policies. The analysis of the results of previous research has shown that there exist a certain negative, xenophobic and aversive perception in Croatian society in general and in the part of the student population of everything foreign (asylum seekers, migrants, refugees). The results of the research presented in this work show that the experience of having been a refugee and

exile substantially change opinions in the direction opposite to that established by the previously mentioned studies.

Key words: refugees, exiles, refugee crisis 2015, Homeland War, integration

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Pregled prethodnih istraživanja	3
3. Predmet, cilj i svrhe istraživanja	5
4. Metodologija istraživanja	5
5. Rezultati istraživanja i rasprava.....	6
6. Zaključak	16
7. Prilozi	18
OBAVIJEST O ISTRAŽIVANJU	18
IZJAVA O SUGLASNOSTI.....	19
8. Popis literature.....	22

1. Uvod

Suvremeni migracijski procesi, za koje možemo reći da su započeli tijekom dvadesetog stoljeća, posljedica su širih, globalnih političko-ekonomskih procesa koji su se odvijali tada, ali i onih koji traju i danas. Pojam migracija nije najjednostavnije definirati s obzirom na to da može obuhvaćati različite parametre, pa samim time daju i različite definicije i tipologije. Ipak, općenito migracijama stanovništva smatra se njihova prostorna pokretljivost u određenom vremenskom razdoblju (Wertheimer-Baletić, 1999). Ovaj rad bavi se specifičnim oblikom migracija uzrokovanih dugotrajnijim društveno-političkim tenzijama na prostorima bivše SFR Jugoslavije te na prostoru Sirijske Arapske Republike. Ono što povezuje ova dva naizgled potpuno različita društveno-geografska prostora su prognaničko-izbjegličke krize kao posljedice brojnih napetosti u tim prostorima. U središnjem dijelu ovog rada analiziraju se podaci dobiveni intervjuima s osobama koje su dio života provele u prognaništvu i izbjeglištvu devedesetih godina na području bivše Jugoslavije, jer se može ustvrditi da upravo mišljenja i percepcije tih osobe imaju osobitu vrijednost za razumijevanje današnje krize i mogu potencijalno pomoći pri formuliranju socijalnih politika kojima je cilj rješavanje pojedinih aspekata suvremene humanitarno-izbjegličke krize.

Kako bismo se mogli detaljnije baviti ovom problematikom, najprije ćemo definirati pojmove izbjeglištva, prognaništva te tražitelja azila. Prema definicijama UN-ove Agencije za izbjeglištvo (UNHCR), izbjeglice su osobe koje su prisiljene napustiti vlastitu zemlju zbog nasilja, rata ili bilo kakvog oblika progona i te osobe nemaju zaštitu vlastite države. Slično kao izbjeglice, prognanici su osobe koje iz istih razloga moraju napustiti svoj dom, ali ostaju u granicama vlastite države. Tražitelji azila su osobe koje iz istih ili nekih drugih razloga traže status izbjeglištva i to u nekoj drugoj zemlji, no ne znači da će taj status i dobiti (u slučaju toga, osobu se vraća u zemlju iz koje dolazi). Valja još nadodati kako je bitno razlikovati pojam migranta, odnosno osobe koja putuje na gotovo isti način kao i izbjeglice, ali iz drugih razloga: studij, spajanje s obitelji u inozemstvu, zaposlenje te i dalje može koristiti prava u vlastitoj državi (Čapo, 2015).

Prema podacima UN-a za 2016. godinu, u svijetu je ukupno 65 milijuna ljudi koji su bili prisiljeni napustiti vlastiti dom; od toga je 40,3 milijuna prognanika, 22,5 milijuna izbjeglica i 2,8 milijuna tražitelja azila, a polovicu čitave te populacije čine maloljetna djeca. Jedna od glavnih zemalja iz kojih izbjeglice odlaze je upravo Sirijska Arapska Republika, gdje je više

od 6 milijuna ljudi razmješteno unutar zemlje, dok ih je oko 4,8 milijuna napustilo zemlju (2016). Ovo je najveći izbjeglički val koji je pogodio svijet, odnosno Europu, nakon Drugog svjetskog rata i stavlja čitav svijet pred veliki izazov rješavanja ovog kompleksnog problema.

Ipak, u ovom kontekstu, svakako ne treba zanemariti ni sukob koji je doveo do raspada SFR Jugoslavije te velike prognaničko-izbjegličke valove na početku devedesetih godina prošlog stoljeća na našim prostorima. Prema podacima UNHCR-a za 1991. godinu, na prostoru bivše Jugoslavije je više od 2,5 milijuna ljudi bilo prisiljeno napustiti svoje domove, što je iznosilo 10% tadašnje svjetske populacije raseljenih i izbjeglih osoba (26 milijuna). Isto tako, u Hrvatskoj je početkom 1991. ukupan broj prognanika i izbjeglica iznosio više od 800.000, od čega 280.000 hrvatskih prognanika, 30.000 izbjeglica pristiglih iz Srbije te više od 450.000 registriranih izbjeglica iz BiH. Hrvatskih izbjeglica u inozemstvu je bilo više od 150.000, a većina ih je bila raspoređena po obližnjim zemljama (Vlada RH, 1992).

Suvremena humanitarna izbjegličko-migrantska kriza, koja je Hrvatsku pogodila u rujnu 2015., u početku se među lokalnim stanovništvom doživljavala vrlo slično kao i kriza koja se odvijala na ovim prostorima devedesetih godina, posebice u humanitarnom pogledu. To je potaknulo određen broj hrvatskih političara i građana, uz empatiju i suosjećanje, da se pokuša na razne načine pomoći nadolazećim izbjeglicama i migrantima (Esterajher, 2015). S obzirom na intenzitet i trajanje ovog suvremenog vala, pojavili su se novi aspekti navedene krize poput sigurnosti, integracije i rješavanja kompleksne problematike čitavog sukoba koji je razlog ovim velikim migracijama. Kao što je već napomenuto, ovaj je rad motiviran uvjerenjem da mišljenja i percepcije osoba koje su i same iskusile izbjeglištvo i prognaništvo i mogu potencijalno pomoći pri formuliranju socijalnih politika kojima je cilj rješavanje pojedinih aspekata suvremene humanitarno-izbjegličke krize (Esterajher, 2015).

U nastavku rada iznijet će se kratak pregled prethodnih istraživanja percepcija i stavova analizirane tematike u stanovništvu Republike Hrvatske. Potom će se iznijeti predmet, cilj i svrhe istraživanja na kojem se zaniva ovaj rad, a nakon obavijesti o njegovoj metodologiji slijedi prezentacija rezultata istraživanja i rasprava. Rad završava zaključkom, popisom literature i priložima (Obavijest o istraživanju, Izjava o suglasnosti, Protokol intervjua, Popis sugovornika/ca).

2. Pregled prethodnih istraživanja

Budući da se u istraživanju bavimo problematikom izbjeglištva, njihovim prihvaćanjem i integracijom u zemlje u koje dolaze, tj. Europsku uniju, u ovom dijelu rada analizirat će se prethodna istraživanja i pojedini autori koji su se bavili stavovima prema imigrantima, izbjeglicama, tražiteljima azila i drugim „stranim“ osobama u državi.

Tematikom stavova građana Hrvatske bavili su se Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes (2012) koji su proveli istraživanje na reprezentativnom uzorku od 1.300 ispitanika pomoću anketnog upitnika u razdoblju prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes (2012) navode kako se unutar migracijskih politika uobičajilo razlikovati imigracijske politike kojima se regulira ulazak, boravak, zapošljavanje, povratak i deportacija imigranata, od integracijskih kojima se uređuje način uključivanja imigranata u društvo primitka (Brochmann i Hammar, 1999; Geddes, 2003). Odatle i proizlazi pojednostavljena i gruba podjela na asimilacijske i pluralističke politike (Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes, 2012: 308).

Unatoč tomu što su utvrđeni stavovi ispitanika o radnicima imigrantima zapravo nisu utemeljeni na stvarnim iskustvima, nego su njihove percepcije takvog iskustva, oni ipak upućuju na ksenofobičnost i nespремnost za dvosmjernu integraciju budućih imigranata. Ispitanici su smatrali da strani radnici ugrožavaju tržište rada, slagali se s tvrdnjama koje su se zalagale za ograničavanje ulaska stranih radnika na tržište rada te davale prednost domaćem stanovništvu pri zapošljavanju. Isto tako, smatrali su da se strani radnici moraju prilagoditi vrijednostima hrvatskog društva.

Autorica je, na temelju rezultata istraživanja, utvrdila i u kojim strukturama hrvatskog društva prevladavaju ovakvi stavovi. Riječ je o zagovornicima homogenog društva, odnosno onima s nižim socioekonomskim statusom te slabije obrazovanim i starijim osobama. Autorica navodi i kako se prema teoriji ljudskog kapitala može očekivati reduciranje antiimigracijskih stavova kod onih s višim razinama obrazovanja. Naime, takvo obrazovanje pruža osnovu za šire poglede na svijet, stvara prostor za različitosti i smanjivanje predrasuda, a to ujedno i umanjuje strah od nepoznatog i drugačijeg (Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes, 2012).

Na temelju rezultata svog istraživanja Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes zaključili su da većina ispitanika u Hrvatskoj pred migracijsku politiku stavlja asimilacijski imperativ. Dakle, oni integraciju imigranata u hrvatsko društvo vide kao jednosmjernan proces u kojem su

imigranti ti koji će zanemariti i potisnuti svoju kulturnu različitost te se „utopiti“ u većinsko društvo (Lee, 2009, prema Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes, 2012). To je upravo suprotno dvosmjernom procesu u kojem bi putem interakcije imigranata i društva primitka bili prihvaćeni i razmjenjivani različiti kulturni sadržaji, što bi dovodilo i do poštivanja različitosti (Goodman, 2010, prema Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes, 2012).

Ono što je, u svjetlu nalaza Čačić-Kumpes, bitno naglasiti u ovom radu jest to da su intervjui u ovom slučaju provedeni sa studentima, tj. osobama koje imaju potencijal stjecanja više razine obrazovanja i koja im otvara mogućnosti koje navode Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpes (2012). Isto tako, presudno se važnim može smatrati i osobno izbjegličko-prognaničko iskustvo intervjuiranih studenata, koje potencijalno može poslužiti kao vrijedan doprinos u procesu dolaska do rješenja problema stranih radnika, izbjeglica i drugih „stranih“ osoba koje iz različitih razloga dolaze u Hrvatsku.

U drugom recentnom istraživanju koje valja spomenuti u ovom kontekstu, Župarić-Iljić i Gregurović (2013) bavili su se stavovima studenata prema tražiteljima azila u Republici Hrvatskoj. Za potrebe toga istraživanja anketirano je 277 studenata/ica, u prigodnom uzorku u kojem je 37% anketiranih bilo s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, 23% s Fakulteta elektrotehnike i računarstva te 40% s Hrvatskih studija u Zagrebu. Autori su u rezultatima došli do zaključka da, iako se može pretpostaviti da su studenti bolje obaviješteni o problematici azila od ostatka populacije zbog svojeg formalnog obrazovanja, ipak postoji dvojba oko njihova poznavanja terminologije i fenomena tražitelja azila. Rezultati tog istraživanja pokazali su da veći doživljaj tražitelja azila kao društvene prijetnje postoji među studentima koji studiraju tehničke znanosti, politički se pozicioniraju desno i krajnje desno, uvjereni su vjernici te među onima koji nemaju ili imaju samo jednog prijatelja stranca u Hrvatskoj. Isto vrijedi i za segment kulturne prijetnje, osim što ne postoji značajna razlika po pitanju prijatelja stranaca u RH, dok po pitanju zdravstveno-ekonomske prijetnje tražitelje azila prijetnom smatraju oni koji studiraju tehničke ili prirodne znanosti (Župarić-Iljić i Gregurović, 2013).

Ovaj rad nastao je potaknut dijelom i potrebom da se s ovakvim nalazima usporede rezultati istraživanja provedenog među studentima koji imaju osobno iskustvo izbjeglištva i prognaništva, te utvrdi postoje li razlike u odnosu na navedene u njihovim mišljenjima i percepcijama.

3. Predmet, cilj i svrhe istraživanja

Predmet ovog istraživanja mišljenja su i osobna viđenja izbjegličke krize 2015. godine osoba koje posjeduju osobno iskustvo izbjeglištva i prognaništva devedesetih godina prošlog stoljeća na prostoru bivše Jugoslavije.

Cilj istraživanja bio je dobiti uvid u mišljenja i percepcije takvih sugovornika o pitanju migrantsko-izbjegličke krize koja se dogodila 2015. godine, u svjetlu njihova osobnog iskustva izbjeglica i prognanika.

Svrha rada je bila pridonijeti korpusu istraživanja izbjegličke tematike spoznajama o njezinim specifičnim segmentima i otvoriti mogućnost njihova korištenja pri formuliranju budućih socijalnih politika.

U analizi i raspravi rezultata istraživanja bit će detaljnije riječi o svakom pojedinom segmentu koji je obuhvaćen tijekom intervjua, a iz kojeg su izvučene pojedine stavke kao važne za ostvarivanje praktične (socijalnopolitičke) svrhe ovog rada.

4. Metodologija istraživanja

Suvremeno izbjeglištvo i prognaništvo, točnije ono na prostorima bivše Jugoslavije devedesetih i današnje potaknuto sukobima u Siriji, mogu se smatrati svojevrsnim socijalnim laboratorijem, kušnjom za ispitivanje solidarnosti pojedinih društava, u ovom slučaju receptivnih zemalja na području Europske unije.

Svaki uvid u izbjeglička iskustva (ono što izbjeglice/prognanici proživljavaju i kako proživljavaju za vrijeme izbjeglištva) može neposredno pomoći odgovornima u otklanjanju nekih konkretnih problema u organizaciji zbrinjavanja izbjeglica i povećanju djelotvornosti službi pomoći.

Unatoč različitim mogućnostima za odabir metode kojom će se provesti pojedino istraživanje, u ovom slučaju odlučeno je da će se koristiti metodu intervjua. Ova je metoda odabrana s obzirom na to da se željelo dobiti opsežan i dubinski uvid u iskustvo izbjeglištva. Konkretnije govoreći, korištena je metoda polustrukturiranog intervjua, što znači da su bila pripremljena pitanja koja će se postaviti svim sugovornicima, ali da se isto tako u razgovoru ostavio prostor za neka dodatna pitanja i podteme koje su se otvarale tijekom intervjua te omogućile dodatne informacije relevantne za ovo istraživanje i daljnje spoznaje. Kao što je

poznato, prednost polustrukturiranog intervjua kao forme u tome je što omogućuje i lakšu i konzistentniju obradu prikupljenih podataka (Petrić, 2011).

Naravno, budući da je u ovom slučaju bila riječ o kvalitativnoj metodi istraživanja, cilj odabira uzorka nije bio reprezentativnost već da se dođe do ostvarenja zadanih ciljeva i svrhe istraživanja, dakle dublja analiza izbjegličko-prognaničkog iskustva te mišljenja o aktualnoj izbjegličkoj krizi. Svi sugovornici koji su odabrani za sudjelovanje u intervjuima su studenti pri Sveučilištu u Zadru, a do nekih od njih se došlo tehnikom 'snježne grude' jer su se neki od sugovornika već poznavali. Sugovornici su bili i muškog i ženskog spola, a svi su rođeni između 1994.-1990.

Intervjui su provedeni u razdoblju rujna i listopada 2016.godine. Provedeno je osam intervjua u trajanju od 36 do 53 minute. Međutim, tri intervjua su bila vrlo površna i iz njih se nije moglo doći do ikakvih relevantnijih informacija, stoga oni nisu uključeni u transkripciju i daljnje kodiranje i analizu. Ostale sugovornike kodirali smo rednim brojevima: S1, S2, S3, S4 i S5, što opet ne predstavlja redoslijed kada su obavljani intervjui.

5. Rezultati istraživanja i rasprava

S obzirom na to da je jedan od ciljeva istraživanja bio istražiti prognaničko-izbjeglička iskustva temeljena na razgovorima sa sugovornicima, u nastavku slijedi opis njihovih iskustava. Kako navode, razdoblje koje obuhvaća njihova iskustva je između 1992. i 1998. godine. Sugovornici S4 i S5 su bili prognanici, dok su se S1, S2, S3 selili i izvan granica matične države (Hrvatske i BiH). S obzirom da sugovornici dolaze iz različitih dijelova ovih krajeva, dobili smo i širi spektar njihovih kretanja. Razlozi migracije su bili isti; prodor okupacijskih snaga na pojedina područja BiH, te zaleđe Šibenika i oko Drniša. Iskustvo sugovornika S1 vrlo detaljno opisuje njihova kretanja, pokušaje pronalaska smještaja u izbjeglištvu itd. Oni koji su morali bježati pred okupatorima na prostoru dalmatinskog zaleđa, organiziranim su transportom prebačeni u obližnje smještaje tadašnjih hotela i sličnih naselja, među kojima je Solaris u blizini Šibenika. Kada su kapaciteti bili popunjeni, izgrađene su i postavljene improvizirane barake u mjestima gdje je bilo sigurno, no uvjeti života nisu bili najbolji. Gotovo desetak osoba, šira obitelj, živjela je u jednoj prostoriji ili eventualno jednom manjem apartmanu. Vode i struje je povremeno nestajalo, zavisno o blizini napada i bombardiranja. Živjelo se iz dana u dan, u neizvjesnosti i neimaštini. Ipak, humanitarne

organizacije poput Crvenog križa, ali i UNHCR-a su pomagali financijski i materijalno, što je uspješno funkcioniralo i spasilo ljude.

Oni su skužili ono da ne mogu tamo u Bosni više ostat i onda su odlučili otić u Hrvatsku, ali kako je i u Hrvatskoj bio rat, mi nismo ovdje imali kuće, nit smo bili u mogućnosti napraviti nešto. Ili kako tata nije imao taj neki stalan posao, nismo mogli biti podstanari nit išta. I onda smo odlučili ići u Švedsku zato jer smo tamo imali strica i ošli smo tamo (...), ali Švedska više nije primala izbjeglice tako da nam je taj zahtjev odbijen. I onda smo iz Švedske ošli za Njemačku i Njemačka je tad bila primala izbjeglice i tamo smo bili u kući kod jedne žene. (...) I tamo smo bili 3 godine u istoj toj kući. I onda smo tamo bili do '97. i tamo su moji radili i zaradili kao za zemljište i kuću i sve. Međutim, mi smo planirali ostat živiti u Njemačkoj i sve, ali je tad naređeno i toj ženi i svima da nas mora izbaciti iz kuće. (...) I tako da smo se onda vratili u to selo u Slavoniji i tamo smo kupili zemljište i sagradili sve... (S1)

Morali su platiti po osobi 100 200 maraka, nisam siguran cifru, da bi se uopće moglo preć busom do Save, a onda brodovima preko Save za doć u Hrvatsku. Onda se tu opet čekalo oće li vojska propustiti te ili ne, po par sati, a neki ljudi i po nekoliko dana čekali dozvolu na ničijoj zemlji, tako da ono (...) Živjeli su od Caritasa, od milostinje, Crkve, nekog ko ti donese nešto, od nekog od familije koji ti donesu nešto ili su slali iz vani koji nisu ovdje živili eli... (S3)

Situaciju prije čitavog sukoba i početka velikosrpske agresije na selima u dalmatinskom zaleđu i okolici Drniša opisuje sugovornik S5. Također, iako u tadašnje vrijeme nije postojalo mnogo radnih mjesta niti su prognanici i izbjeglice mogli ostvariti neku zaradu, postojao je ipak način snalaženja za zaradu, koji je ujedno predstavljao pomoć slabo opskrbljenim vojnim snagama Republike Hrvatske i BiH.

Što se tiče nekakvog ekonomskog stanja, prije samog rata je dida ima dobar posa, imali su dosta svojih životinja i zemlje i dobro se živilo. Onda je to na kraju sve propalo, moralo se rasprodat ili dat prije samog početka rata. Ili je jednostavno dosta toga bilo i otuđeno. A tijekom rata, niko od njih nije ima nikakvih prihoda... (S5)

A ćaća i kum su, jer je kum radija u takoj firmi, pa su švercali oružje malo, donosili tamo jer se oružje uopće praktički nije moglo nabavit tamo... I onda su oni nekim vezama vezicama preko, ne znam, kum je radio u prehrambenoj firmi pa su onda u kamionima oni to nekako, ispod piletine ili umjesto nekog mesa tako su dovozili oružje švercali. Pištolji, naoružanje, tako više-manje gerilski. Oružje je stizalo iz Hrvatske, al to je bilo ono, pištolji, lovačke puške, di koja bomba i nešto što je eventualno sačuvano iz Drugog svjetskog rata. (S3)

Po povratku u mjesta iz kojeg su izbjegli i prognani, sugovornici navode kako su bili smješteni u vrlo malim, skućenim prostorima gdje ih je živjelo oko desetak osoba u prosjeku, a to su npr. pušnice za dimljenje mesnih proizvoda, garaže, improvizirane barake i slično. Na pitanja o usporedbi svojeg prognaničko-izbjegličkog iskustva s trenutnom migracijsko-izbjegličkom krizom dobiveni su odgovori kojim su opisivane situacije kao što su ovisnost o volji vojnika i političara, život bez osnovnih potrepština i u relativnoj neizvjesnosti (smatraju da su današnje izbjeglice iz Sirije u većoj neizvjesnosti s obzirom da se tamošnjem rješenju sukoba ne nazire kraj). Isto tako, navode i usporedbu po pitanju financijske situacije, kako je zajedničko to što su morali napustiti sve što su imali ili prodati kako bi imali novca za neizvjesnu budućnost i mukotrpan put migriranja (S5). Sličnost se vidi u uvjetima života, dakle neimaština, bez hrane, vode, obuće, odjeće, na kiši, u šatorima ili bez njih, daleko od vlastitog doma pitajući se postoji li još. Tijekom razgovora, ali i cjelokupne slike u javnosti, zapažen je element koji se propituje i kritizira, a to je korištenje mobitela u izbjeglištvu, a sugovornik S3 objašnjava širi kontekst korištenja mobitela i takvog načina komuniciranja.

Pretežno su selili ovi iz ruralnih krajeva više jer su bili i ograničeniji za zaradu i to sve, pogotovo kad je rat krenio... A koliko ja znam, Sirija je bila recimo jedna od bogatijih država pa mi je i logično šta ljudi imaju sa sobom skupe stvari... I moji isto kad su baba i dida krenili su nastojali sve svoje rasprodat od životinja, žito koje se tada pokosilo i tako, jer ono, kad negdi ideš, treba ti para i to je to... Trebaš imati neki novac barem za početak tako da ono. A eto oni moraju i platit ilegalne te što ih prevezu brodovima i tako to... (S5)

Ali nosiš sve šta će ti pomoć u komunikaciji sa svojim koji su na drugoj strani ili negdje daleko. (...) A osim toga, oni sigurno imaju određeni iznos uz sebe, ali taj je

iznos namijenjen nečemu drugome. On će radije kupit SIM karticu i ukucat bon i nazvat brzinski doma i to je to, a neće potrošit 150eura da bi kupili ovdje i mobitel recimo, zato i nose ono sa sobom što imaju. Ne nose televizije ni laptope nego mobitele, znači nose ono osnovno za komunikaciju. (S3)

Isto tako, smatraju da je današnjim izbjeglicama teže jer moraju veću prostornu udaljenost prijeći kako bi došli u kamp u kojih će ih (i ako) primiti. Kako navodi sugovornik S3, bitno je uzeti u obzir i različitost religije i kulturne tradicije te se pita kako uopće kreirati održivo multikulturalno društvo, s obzirom da je manja zastupljenost islama u Europi. Također povlači pitanje samog ideološkog sukoba unutar islamske vjere po pitanju šijita, sunita, alavita i ostalih, zašto pojedine arapske zemlje, bez obzira na te razlike, ne prihvaćaju izbjeglice u onolikom broju u kojem bi mogle. Međutim, kao jednu vrlo ozbiljnu različitost između krize devedesetih i današnje, navode etiketiranje izbjeglica kao terorista (S1). Sugovornici dovode u pitanje objektivnost medija s obzirom da im se čini kako određen dio sveukupnog medijskog sadržaja oblikuje negativnu sliku o izbjeglicama s Bliskog istoka.

Mislim ovo je specifična izbjeglička kriza zbog ljudi koji dolaze iz tih zemalja koje su ajmo reći i pokrenule sav taj neki ajmo reć terorizam u zadnjih par godina pa je sve to nekako osjetljivo. Al mi recimo nismo bili u takvoj situaciji tih godina tako da ljudi nisu tada imali neko posebno mišljenje o nama ko što mi imamo mišljenje o tim ljudima. Nas se niko nije bojao kao možda ljudi njih tako da ono. (S1)

Nadalje, na temelju odgovora sugovornika S4 vidljivo je dovođenje u pitanje razlike između prognaništva i izbjeglištva (misli se na Siriju) i što se čini „lakšim“ iskustvom. Kako tvrdi, ipak su devedesetih godina prognanici i izbjeglice na ovim prostorima migrirali u područja sličnih kultura, običaja ili su čak migrirali kao cijele šire obitelji, dok za današnje izbjeglice čitav proces migriranja najčešće predstavlja put u nepoznato.

Po pitanju razgovora i atmosfere među prijateljima, sugovornici navode kako ponekad nailaze na nerazumijevanje u vezi podržavanja prihvaćanja sadašnjih izbjeglica, ali i cjelokupnoj atmosferi oko njih. Sugovornici tako ulaze u manje diskusije oko toga, ili se pak povlače i možda na neki način ne iskazuju ono što bi trebali iskazati, a to je mišljenje kako su svi oni ljudi i da svima treba pomoći. Pitanje koje mi postavljamo je zašto se populacija kojoj pripadaju naši sugovornici, dakle prognanici i izbjeglice u devedesetim godinama prošlog

stoljeća, aktivno ne uključi u konkretniju borbu za prava izbjeglica koji dolaze u Europu? Smatramo da njihovo iskustvo i mišljenja mogu imati određenu ulogu i utjecaj na kreiranje imigracijskih i integracijskih politika.

Baš sam s kolegicom pričala, nekako si svega toga svjesniji kad si proveo određeno vrijeme u takvim područjima u Hrvatskoj... Ono kad pričaš s nekim kolegicama s faksa, one nemaju pojma o tome ništa da je tako bilo! Nisu mogle virovat o tome, ono kao bomba mi je pogodila kuću i to... I nekako mi se čini da zbog toga cijenimo neke stvari više možda. (S2)

Što se tiče obiteljske atmosfere i razgovora o svojem iskustvu i trenutnim izbjeglicama, vidljivo je da se takvi razgovori ne vode svakodnevno, obično na obiteljskim okupljanjima i u sličnim situacijama, a češće s majkom jer je smirenija, dok su očevi ili šutljiviji, ali isto tako i agresivnije nastrojeni prema nepoznatome tj. izbjeglicama. Naime, sugovornici navode jednu vrlo važnu usporedbu gdje se negativniji i agresivniji stav i mišljenje prema agresorima iz devedesetih godina nalazi u sličnom položaju i usmjerenju kao i prema današnjim izbjeglicama iz Sirije, a to vrlo slikovito prikazuje izjava sugovornika S4. Prema tome, možemo zaključiti kako se jedno priča i misli, a drugačije bi se ipak postupilo u nekoj konkretnoj, stvarnoj situaciji, dakle različita je generalizirana slika od specifične situacije, bilo da je riječ o Srbima ili, kako se navodi, izbjeglicama. U konačnici, prema iskazanim osjećajima, vidljivo da sugovornici izražavaju senzibilitet sa sadašnjim izbjeglicama s obzirom na vlastito iskustvo (S4).

Oni su rigidniji po pitanju toga, dosta su oprezniji, ali mislim da je to zbog te slike koja se stvara u medijima o njima kao potencijalnim bombašima i teroristima i to... Ali opet mislim, da ti dođe neka familija na vrata i vidiš da nema ništa, da bi moji sigurno pomogli. Jer ono, jedno je priča, a drugo su djela! Mislim da definitivno postoji ta razlika... Opet ono, koliko god govorili o Srbima i protiv njih, opet mi je sestrin muž Srbin u biti tako da, normalan je član obitelji i nije to nama ono... Ne gledamo ga uopće kao da je on Srbin, a mi smo Hrvati. (S4)

Jer kad smo se vratili poslije toga, nismo imali puno toga, tako da znam kako je to neimat ništa. Pa mi je u redu ako nekom treba pomoć jer znam kako je nama bilo kad

smo se vratili nazad u selo. Pa da, da, to je definitivno utjecalo, sigurno da se to odrazilo na gledište prema izbjeglicama. (S4)

Ostala je generalna ljutnja na srpski narod ajmo reć, ali prema tim njihovim prijateljima nije tako... Onako, kad dođemo u selo, ne mogu reć, ima tu dosta Srba i znaju oni doć i kod nas u kuću i nema tu sad ono da je prema njima usmjerena nekakva mržnja ili nešto slično. (S5)

Vrlo bitan nalaz tijekom provođenja ovih intervjua je informacija o procesima marginalizacije i segregacije naših sugovornika i njihovih obitelji tijekom i nakon ratnog razdoblja devedesetih godina. Događalo se to za vrijeme boravka u privremenom smještaju, dakle prihvatnim centrima u kojima su se nalazile brojne skupine koje su činile gotovo cijele obitelji, ili pak manjinske skupine u školi te njihovo prozivanje, verbalno i drugo nasilje od domicilnog stanovništva. Je li i ovdje riječ o ranije spomenutoj averziji i strahu od nepoznatog, iako je riječ o ljudima iste nacionalnosti, koji su porijeklom iz mjesta udaljenih manje od pedesetak kilometara od onoga gdje su zapravo doživjeli ove procese i nasilje? Vidljiv je dakle problem integracije stanovništva iste nacionalnosti, ali druge regionalne pripadnosti. Prema istraživanju Šrama, u kojem se potvrdilo da su tražitelji azila, kao novi etnički i kulturni element u hrvatskom društvu, prvenstveno shvaćeni kao element društvene i kulturne prijetnje. Doživljava ih se kao prijetnju zamišljenom nacionalnom identitetu što je rezultat etnocentričnog nacionalističkog diskursa politike isključivanja „drugih“, a tu spadaju stranci i manjine svih profila (Katunarić, 2003, prema Šram, 2010).

Čak su im se rugali! Zato što su kao izbjeglice pa ono ka šta ćete vi ovdje i Šibenčani su ih gađali jajima recimo! Imali su svoju školu organiziranu u Šibeniku, i onda kad se već određen broj ljudi vratio svojim domovima i to, onda su krenuli u te šibenske škole i tamo se to događalo. (S2)

Uglavnom, to je u Zadru dolazilo do izražaja puno više. (...) Koliko god se mi u osnovnoj školi od naših generacija da smo imali prijatelja, normalnih, ali ovi stariji su uvijek ono, e Bosančine Bosančine, ne znam, dolaze ti ono ka ditetu 'E ti si iz Male Bosne' i tako te gluposti. Getoi. Pravi getoi, stvoreni geto ono. Sad se to lagano gubi,

kad si već dosta godina ode pa si se već i integrira ono, ja kako pričam, kako pričaju ostali, svi smo mi pokupili dalmatinski. (S3)

A što se tiče škole, ne znam je li to stvar inače mentaliteta ljudi u Dalmaciji i tih podjela ili je to čisto zbog rata, ali je uvijek to ono, fetivi koji su ono ka pravi Sućurani domaći, ili ovi kao strani ili Vlaji koji su došli naknadno, na koje se uvijek nekako posprdno gledalo. Ali sad koliko je to samo zbog rata utjecaj, ne znam, ali svakako je bilo podjele takve! (S5)

Nadalje, tijekom razgovora o ratovima, o onome što se događalo devedesetih na prostorima bivše Jugoslavije i što se danas događa na Bliskom istoku, ton sugovornika zapravo govori da ne vole ratove, destrukciju i smatraju ih besmislenima. Navodi se i razlika između sukoba devedesetih u kojima, kako kažu, se znalo tko se protiv koga bori, više manje su postojale organizirane vojske, dok u sukobu u Siriji postoji mnoštvo sukobljenih strana, situacija je vrlo složena i velik dio teritorija je pod konstantnim ratnim zbivanjima. Nastojali bi izbjeći sukobe kao što su ovi, a u konačnici kao glavne aktere uvijek vide velike svjetske sile i njihove interese koji se protive specifičnom području na kojem se sukobljavaju ti interesi. Ipak, tijekom razgovora neki sugovornici su se izjasnili kako podržavaju obrambene ratove te da bi eventualno sudjelovali u takvima kada bi njihova obitelj i dom bili u opasnosti. Ipak, potvrđuju i opciju odlaska iz napadnutog područja s ciljem sigurnosti obitelji.

Ako se treba obraniti, ono svoju kuću recimo, to podržavam... Ali smatram da velike sile olako počinju rat daleko od svog teritorija jer imaju nekakve svoje interese. Misle ono, to su tamo neki muslimani i ne znam, nek se oni međusobno biju (...), a mi ćemo razgrabiti zemlju i sve. (S5)

Na pitanja o ponašanju prema izbjeglicama danas, prolazak kroz zemlje Europe do svog odredišta, ili do zemlje koja će ih ranije zadržati, humanitarnoj pomoći, volontiranju i humanom ponašanju generalno, svi sugovornici podržavaju navedene segmente. Ističu kako treba sudjelovati u humanitarnim akcijama isto kao što se sudjeluje za domaće stanovništvo (npr. poplava u Slavoniji; Gunja), a da su u mogućnosti, uključili bi se i u volonterske aktivnosti u prihvatnim i tranzitnim centrima. Smatraju da je izbjeglice potrebno primiti bez obzira na moguće negativne posljedice, odnosno terorističke činove, nasilje nad domicilnim

stanovništvom i slično. Da su u mogućnosti, prihvatili bi privremeno smjestiti pojedine izbjeglice kod sebe. Smatraju kako bi njihove obitelji to podržale zbog vlastitog iskustva. Ipak, navode primjere medija i određene medijske manipulacije na sliku izbjeglica, tvrde da bi ljudi to trebali zanemariti i misliti humano, dakle da im se prvenstveno treba pomoći kao što se i njima pomagalo devedesetih godina.

I sad mislim da se dosta koristi prilika, što samih tih terorista, a mislim da se dosta koristi i prilika što preko medija, što preko neke političkih govora i stavova da uvedu nekakav strah i ljutnju prema općenito svim pripadnicima islamske vjere i ljudima s Bliskog istoka, Afrike i tako dalje. (S5)

Stvara se ta kriva slika o njima kao lošima, teroristima. To je sad teško promijenit. To je nemoguće ustvari promijenit! Di god da oni dođu sad ono, isto ih dočeka. (S3)

Prema mišljenju sugovornika, atmosfera po pitanju današnjih izbjeglica je podijeljena. Tako sugovornik S2 navodi neke argumente koji se često mogu čuti kao stereotipi o izbjeglicama. Sugovornik ipak smatra kako mu se čini da je to neka vrsta obrambenog mehanizma prema nepoznatome.

Evo recimo ovi neki stariji u Drnišu, presmišno, sidili bi na kavi i kažu 'Znaš ti koliko njih ima i koliko oni dice rađaju, pa oni će cilu Hrvatsku napunit' i tako, jer u Drnišu je ta ono, desnija strana (...) Mislim da su ljudi ti koji su tako desniji, imaju taj neki strah kao da ćemo izgubiti sad neki identitet i da će se ovi naseliti tu... A ovi drugi opet ono, tu neka suosjećanja i to... A argumenti, a eto naseliti će se tu, mi se malo rađamo a ovi više i tako, dok drugi govore e pa oni su svi ljudi i tako. (S2)

Sugovornici smatraju da ključnu ulogu u svemu ovome opet moraju odigrati velike svjetske sile koje će kreirati adekvatnu politiku, a posebice s naglaskom na europske zemlje. Sugovornici se slažu oko mišljenja da je Hrvatska prilično dobro reagirala i podnijela tranzit i prihvat izbjeglica i migranata. Sugovornik S3 zatvaranje granica smatra za posljedicu loše imigracijske politike europskih zemalja. Po pitanju vraćanja izbjeglica, navode kako nema smisla vraćati nekog u potpuno razorenu zemlju, da bi se stanje tamo trebalo srediti. Smatraju kako izbjeglice treba prihvatiti i kao rješenje navode proporcionalnu raspodjelu izbjeglica po

zemljama EU. Isto tako, povećanu kontrolu pri ulasku u zemlje i bolju logističku povezanost i umreženost svih zemalja kako bi protok informacija o ulascima i prolascima bio trenutačan i ažuran, a to vide kao bitan segment u smanjenju utjecaja terorizma, ali i smirivanje javnosti koja je negativno usmjerena prema izbjeglicama.

Ne mogu reć da podržavam, niti da ne podržavam, ali to zatvaranje granica je posljedica toga što nije provedeno otpočetak ono što se tribalo, znači zapisivanje svakog pojedinca koji ulazi i izlazi... Da imaš tu jednu kontrolu, evidenciju ljudi, a onda nema veze, staviš na svaku granicu, svaki punkt nekoga tko će nadzirat to... Puno jednostavnije nego mreže i žice... Što će Europa za 3 godine postat ono, jedan kavez?! Mislim to nema smisla! (S3)

Pitanje problematike integracije sugovornici tumače na način da se izbjeglice nikako ne smije izolirati, stavljati u izolirane prostore, već ih se treba integrirati u ostatak društva. S jedne strane smatraju da treba izbjeglice educirati o kulturi i društvu u koje su došli, kakvi su običaji, ponašanja, pravila i društvene norme. Isto tako, domicilno stanovništvo prije dolaska izbjeglica bi trebalo detaljnije obrazovati o tome tko su izbjeglice, trebalo bi ukloniti stereotipe prema tim ljudima i stvoriti jedno zdravo ozračje u društvu kako bi se mogla odvijati integracija različitih dijelova društva. Sugovornici se u konačnici pitaju je li uopće moguća takva integracija, odnosno koliko su jedna i druga strana spremne na prilagodbu pravilima, normama i svim ostalim elementima drugog društva. Samim time dovodi se u pitanje je li integracija kao takva ostvariva i koje je pravo rješenje.

Što sam rekla da je ful bitna ta integracija i da ih nećeš stavit sve i ostavit, al dok su svi skupa na istom području, mislim da će se to sporije minjat i tako, šta po meni nije normalno baš. (...) Mislim takve neke stvari šta po meni nisu dobre, ali bi se mogle promijenit ono tipa da dođu tu i žive s nama par generacija. Ali opet na način da ne žive skroz prema njihovom, znači da se integriraju i to... (S2)

O tome trebaju li pojedinci ostati boriti se, treba li ih se prisiljavati na to, sugovornici smatraju kako bi svatko trebao imati pravo osobnog slobodnog izbora hoće li ostati ratovati ili ne, bez prisile. Isto tako, smatraju kako se obitelji ne bi trebale odvajati osim iz nekih praktičnih

tehničkih razloga. Naglašavaju da je najbitnije da su ljudi na sigurnom, daleko od sukoba i u normalnim uvjetima. Za one koji se odluče otići, odlazak dakle treba biti slobodan izbor.

Mislin svako u sebi nosi to oće li se borit ili neće, tako da ono, ostali su ljudi koji su se htjeli borit i to je to. Ima ljudi koji se neće borit. Ne možeš ti nikog naterat... Mislim možeš, ali to opet ne bi bilo u redu! To je ono, dragovoljci i rezervisti bi trebali ostat, a ovi ostali, a Bože moj... Nije svako ni za ratovanje (...) Smatram da bi trebao to bit osobni izbor ono, smatram da to ne treba tako, ne treba nametat... Ja jesam patriot, jesam za ić u rat, ali ne moš svakog terat. (S3)

Tijekom razgovora sa sugovornicima došlo se i do nekih prijedloga rješenja izbjegličkih situacija od samih sugovornika. Svi su naveli kako bi se izbjeglicama morao omogućiti smještaj, odnosno privremeni boravak, barem na kraće razdoblje, ali i s mogućnošću dužeg ili čak trajnog ostanka. Upravo to proizlazi iz njihovog iskustva koje su proživjeli, stoga bi se trebalo njihovo mišljenje uzeti s dozom ozbiljnosti i važnosti za integracijske i imigracijske politike.

Mislim nije to rješenje, po meni bi bilo rješenje da se njima odobri, okej imate 2 mjeseca recimo, ako neka država ne želi primit izbjeglice za stalno jel, kao što je nama Njemačka recimo... Ostanite ovdje, živite kao građani Hrvatske, Slovenije, Mađarske, nebitno, a kad se završi rat vratite se ili eventualno negdje dalje da odu. To govorim za ove zemlje koje ne žele prihvatiti izbjeglice, kao npr. Mađarska, to bi bio ajmo reć neki kompromis jel. (S1)

Uz spomenutu mogućnost privremenog boravka i smještaja, sugovornici se slažu kako ne treba provoditi segregaciju i getoizaciju izbjeglica stavljanjem u zasebne kvartove, izolirana naselja ili napuštene zgrade prenamjenjene za njihov boravak. Smatraju kako bi se, u slučaju dužeg ili stalnog ostanka, integracija trebala odvijati u svim društvenim sferama s naglaskom na obrazovanje i tržište rada. Ipak, svakako treba napomenuti bitne rezultate i zaključke istraživanja Čačić-Kumpes, Gregurević i Kumpesa iz 2012. o stavovima prema stranim migrantima pri ulasku na hrvatsko tržište rada, koji su negativni i protiv migranata. Međutim, valja napomenuti jedan bitan primjer (Winter Zlatković, 1992) iz perioda devedesetih i izbjeglica iz Slovenije i Hrvatske u Njemačkoj: odlučeno je, dok traje rat na

prostoru SFR Jugoslavije, da se ne protjeruje izbjeglice i ostale čak i ako im istekne pravo na turistički boravak od tri mjeseca. Winter Zlatković (1992) također navodi da su im za to vrijeme izdane i radne dozvole kako bi sebe i svoje obitelji uzdržavali, a time ne bi morali tražiti azil u Njemačkoj. Upravo to je primjer kako bi se moglo riješiti izbjegličko pitanje.

Sugovornik S1 tijekom razgovora je usporedio iskustvo oca koji kao katolik u inozemstvu radi u uslužnoj djelatnosti za vlasnika koji je evangelist, što se može navesti kao primjer uviđanja mogućnosti vjerske tolerancije na praktičnoj razini.

Ja kad pogledam sad moj tata kak radi u inozemstvu, dok je radio u ovom jednom uslužnom poslu i njegovi šefovi su bili evangelisti, i kako sad taj dio domaćih koji nije iste vjere, religije kako već da kažem, što bi oni sad isto tako trebali postupat E ne trebamo mi primat ne znam Hrvate, Bosance, Srbe, oni imaju neku svoju drugačiji religiju od nas. (S1)

Primjer je tim instruktivniji što potječe iz Sjeverne Irske, kao prostora dugim desetljećima obilježenog izrazitom polarizacijom po vjerskoj osnovi, koja je često dovodila i do oružanih sukoba. Navedena izjava sugovornika S1 u tom se smislu može vidjeti kao primjer „izlaska iz ratne situacije“ i rješenja pojedinih podjela u kontekstu koji pretpostavlja međusobno prihvaćanje različitosti osoba različitih identiteta koje žive na istom prostoru.

6. Zaključak

Na temelju analize odgovora sugovornika koje smo dobili provedbom polustrukturiranog intervjua na s 5 sugovornika, došli smo do zaključka da njihova izbjegličko-prognanička iskustva imaju zajedničke elemente s današnjom izbjegličkom krizom, ali i neke različitosti. Kako opisuju sugovornici, vidljivo je da su životni uvjeti, neimaština, neizvjesnost ono što dijele s današnjim izbjeglicama. Osjećaji koje navode kada je riječ o današnjim izbjeglicama su tuga, žalost, suosjećanje, ali i ljutnja. S obzirom na sličnost iskustva, podržavaju sve vrste pomaganja, humanitarnih akcija i sakupljanja namirnica, robe i sl., volontiranja te primanje izbjeglica barem u privremeni, tranzitni boravak.

Unatoč svim poteškoćama i nespremnosti Hrvatske za dolazak izbjegličkog vala u 2015. godini, smatraju da je Hrvatska ipak zadovoljila osnovne uvjete i zahtjeve kako bi

omogućila pridošlim izbjeglicama adekvatne osnovne uvjete života. Ipak, kritiziraju cjelokupnu međunarodnu zajednicu jer smatraju kako su, počevši od Hrvatske, pa sve do Europske unije i svjetskih velesila, svi zakazali po pitanju pravovremene reakcije i organizacije imigracijske politike. Isto tako, smatraju da velike svjetske sile imaju ključnu ulogu u današnjem sukobu na Bliskom istoku i smatraju da se njihovi različiti interesi ne bi trebali sukobljavati na tuđem prostoru, koji je sam po sebi već dovoljno unutarnje nestabilan zbog religijskih različitosti i tenzija. Sugovornici su se izjasnili da su protiv sukoba i ratova, jer oni za njih nemaju smisla te tvrde da destrukcija ne vodi ničemu. Ipak, u slučaju rata, opravdali bi obrambeni rat i eventualno bi u njemu sudjelovali kako bi zaštitili svoj dom i obitelj.

Tijekom vlastitog izbjeglištva, obitelji su im bile na okupu, a smatraju da bi isto tako trebalo biti i sa današnjim izbjeglicama te misle da ne treba odvajati obitelji ili prisiljavati da se ostanu boriti. Svatko treba imati pravo osobnog izbora po pitanju svega, pa tako i sudjelovanja u ratu ili odlaska iz zemlje na neku sigurniju lokaciju. Ipak, misle da je današnja izbjeglička kriza puno većih razmjera, da je danas situacija puno složenija zbog izrazito kompleksnog geopolitičkog odnosa i sukoba unutar Sirije i Bliskog istoka. Današnjim izbjeglicama je puno teže jer prelaze mnogo veće udaljenosti, odlaze u nepoznatu i drugačiju društvenu i kulturnu okolinu i potrebna im je velika prilagodba.

Smatraju da je u Hrvatskoj atmosfera prema današnjim izbjeglicama podijeljena, a da veliku ulogu u tomu igraju mediji i slike koje daju o izbjeglicama. Ponekad se naglašavaju negativni događaji poput terorističkih činova, nasilnog ponašanja, osobito prema ženama (silovanja), ali ipak ima i sadržaja u kojima su prikazivane mirne obitelji i po svemu sudeći vrlo slične onome što su sugovornici i sami proživjeli devedesetih godina.

I sami sugovornici navode da su njihove obitelji doživjele neku vrstu nasilja, etiketiranja i segregacije za vrijeme vlastitog izbjeglištva i prognaništva u kampovima i centrima gdje su boravili. Ovo je vrlo bitan segment i nalaz ovog istraživanja koji nam može dati uvid u stvarnu sliku hrvatskog društva, koliko je ono ksenofobno po pitanju bilo koga ili čega nepoznatoga, pa čak i o ljudima iz iste zemlje porijekla samo nekoliko desetaka kilometara dalje. Nadalje, tvrde kako ne bi bilo korisno odvojiti izbjeglice u zasebne kvartove i ustanove već bi ih se trebalo postepeno integrirati u domicilno društvo i kulturu, i to educiranjem, putem obrazovanja ili čak tržišta rada.

Kao što je navedeno prije iznošenja rezultata ovog istraživanja, ranija istraživanja provedena na temu odnosa prema izbjeglicama pokazala su averziju i ksenofobičan stav u

Hrvatskoj, čak i među nekim studentskim populacijama, koje obrazovnim mogućnostima koje im se pružaju imaju više mogućnosti razumijevanja situacije izbjeglica i prognanika. Rezultati istraživanja na kojem se zasniva ovaj rad pokazali su da studenti koji u životopisima imaju osobno iskustvo izbjeglištva ili prognaništva znatno drukčije vide razmatranu tematiku. Po sadržaju njihovih odgovora pokazuje se da bi njihova iskustva svakako bila od koristi pri formuliranju socijalnih politika i drugih programa kojima je cilj integracija izbjeglica i prognanika u društvo te smanjivanje predrasuda i averzivnih stavova stanovništva receptivne zemlje, u ovom slučaju Hrvatske.

7. Prilozi

OBAVIJEST O ISTRAŽIVANJU

Poštovani/a,

Pozvani ste sudjelovati u istraživanju za potrebe izrade završnog rada na temu Iskustvo studiranja na privatnim visokoškolskim ustanovama u Hrvatskoj, na Odjelu za sociologiju Svaučilišta u Zadru. Tijekom akademske godine 2016./17. istraživanje provodi studentica Marina Antunović u sklopu nastavnog kurikuluma 6. semestra studija sociologije, pod vodstvom mr. sc. Mirka Petrića. Tema istraživanja su studenti privatnih visokoškolskih ustanova u Hrvatskoj.

Intervju će biti sniman diktafonom i transkribiran. Ako želite, moći ćete ga dobiti na uvid kako biste mogli utvrditi vjerodostojnost navedenih odgovora. Također, možete dobiti audio zapis našeg razgovora.

Vaš identitet i povjerljivost Vaših odgovora bit će u potpunosti zaštićeni. Vaš identitet će znati samo osoba s kojom ste razgovarali. U bilo kojim pisanim materijalima koji će se temeljiti na razgovoru s Vama, bit ćete predstavljeni pod pseudonimom. Ako želite, na uvid ćete moći dobiti izvještaj istraživanja, kao završni pisani rad u kolegiju.

Za bilo kakve daljnje informacije, možete me bez oklijevanja kontaktirati na broj mobitela: _____ ili putem elektronske pošte _____.

IZJAVA O SUGLASNOSTI

Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju u sklopu izrade završnog rada, ak. god. 2016./2017.

Ime sugovornika/ce: _____

Istraživač/ica: _____

1. Pristajem sudjelovati u istraživanju. Obaviješten/a sam o pojedinostima istraživanja i o njima posjedujem odgovarajuće pisane informacije.
2. Ovlašćujem istraživača/icu da koristi podatke dobivene putem intervjua.
3. Potvrđujem da:
  - a) Razumijem da je moje sudjelovanje dobrovoljno i da se mogu povući u bilo koje vrijeme bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica.
  - b) Podaci intervjua bit će korišteni isključivo u svrhu ovog istraživanja.
  - c) Povjerljivost podataka zajamčena mi je prema etičkim pravilima znanstvenog rada.
  - d) Obaviješten/a sam da će intervju biti sniman diktafonom i transkribiran.
  - e) Razumijem da nijedan dio razgovora koji će biti korišten za publikacije neće sadržavati podatke koji bi mogli ukazivati na moj identitet.
  - f) Razumijem da će podaci iz razgovora (transkripti i audio snimke) biti sigurno pohranjeni na primjeren način.

Potpis _____ Potpis: _____
(Sugovornik/ca) (Istraživač/ica)

Mjesto i datum: _____

PROTOKOL

1. Što misliš o situacijama izbjeglištva općenito?
2. Kako je tvoja obitelj završila u izbjeglištvu? Zbog čega?
3. Je li netko iz tvoje obitelji sudjelovao u Domovinskom ratu? Što mislite o tome? Smatrate li to u redu ili je trebalo drugačije postupiti? Kako?
4. Gdje su ostali članovi obitelji bili za to vrijeme?
5. Razgovarate li kod kuće o izbjeglištvu tvoje obitelji?
6. U kojem kontekstu?
7. Kakva atmosfera misliš da vlada u tvojoj obitelji ako se razgovara o vašem izbjeglištvu?
8. Kako je izbjeglištvo utjecalo na tvoju obitelj?
9. Kako se ti osjećaš zbog toga što je tvoja obitelj bila u izbjeglištvu?

10. Je li ti to ikad stvaralo nekakve probleme? U školi, s prijateljima/icama i sl.? Kako? Zašto?
11. Razgovaraš li ikad s prijateljima/icama o izbjeglicama?
12. Što misliš, što bi bilo s tvojom obitelji da nisu bili u izbjeglištvu?
13. Da se dogodi rat na području Hrvatske, što bi učinio? Bi li ostao/la u Hrvatskoj ili bi otišao/la za boljim životom? Zašto?
14. Što mislite o aktualnoj izbjegličkoj krizi?
15. Kako se osjećaš po pitanju aktualne izbjegličke krize?
16. Koja vam je prva pomisao kada čujete nešto o aktualnoj izbjegličkoj krizi?
17. Jesi li ikad razmišljao/la o društveno-političkoj situaciji u zemljama odakle izbjeglice dolaze? Kako tumačiš to što jesi/nisi?
18. Jesi li zainteresiran/na za čitavu situaciju oko izbjegličke krize? Zašto?
19. Kako se osjećaš kada slušaš/gledaš/čitaš o izbjegličkoj krizi?
20. Kakva ti se čini atmosfera u Hrvatskoj po pitanju izbjegličke krize?
21. Što misliš o načinima kako se postupa prema izbjeglicama? Zašto?
22. Kako bi ti postupio da imaš određenu političku moć i utjecaj na izbjegličku krizu?
23. Kako tumačiš zatvaranje granica susjednih zemalja?
24. Kada bi Hrvatska zatvorila svoje granice kao što to čine susjedne zemlje, što biste rekli na takav korak?
25. Što misliš da bi bilo najbolje učiniti po pitanju izbjeglica s Bliskog istoka? Kakva rješenja predlažeš?
26. Kako tumačiš to što izbjeglice prolaze kroz Hrvatsku? Je li to dobro ili loše za nas ili njih? Zašto to misliš?
27. Što misliš, koje posljedice ima (ili će imati) Hrvatska zbog izbjegličke krize?
28. Treba li pomagati tim ljudima? Zašto? Na koji način?
29. Što misliš o volonterskim akcijama i prikupljanju sredstava i namirnica za izbjeglice? Zašto?
30. Jesi li kako sudjelovao/la u akcijama za pomoć izbjeglicama? Zašto? Kako?

31. Kako bi se ponašao da imaš priliku pomoći nekoj izbjegličkoj obitelji? Zašto? Do koje mjere? Na koji način bi im pomogao/la? Bi li primio/la nekoga?
32. Kako bi se tvoja obitelj/prijatelji ponašala prema tvojoj odluci?
33. Kako tumačiš to što neke zemlje vraćaju izbjeglice nazad u zemlje iz kojih su došli/prošli?
34. Misliš li da treba drugačije postupiti? Kako? Zašto?
35. Kako tumačiš izjave da sve muškarce treba poslati natrag u njihove zemlje da se bore?
36. Kako tumačiš to da žene i djecu treba smjestiti u kampove daleko od sukoba?
37. Zašto misliš da tako treba biti?
38. Kako bi uspedio izbjeglištvo tvoje obitelji i izbjeglice koje prolaze/dolaze?
39. Kako bi ti postupio na njihovom mjestu? Zašto?

8. Popis literature

Brochmann, Grete i Hammar, Tomas (ur.) (1999). *Mechanisms of Immigration Control: A Comparative Analysis of European Regulation Policies*. Oxford: Berg.

Čapo, Jasna (2015). "The Security-scape and the (In)Visibility of Refugees: Managing Refugee Flow through Croatia". *Migracijske i etničke teme*, (3): 387-406.

Esterajher, Josip (2015). "Iskustva zbrinjavanja prognanika i izbjeglica i suvremena izbjegličko-migrantska kriza u Hrvatskoj", *Političke analize*, 6 (23): 15-22.

Geddes, Andrew (2003). *The Politics of Migration and Immigration in Europe*. London: Sage.

Goodman, Sara Wallace (2010). „Integration Requirements for Integration’s Sake? Identifying, Categorising and Comparing Civic Integration Policies“. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (5): 753–772.

Jadranka Čačić-Kumpes, Snježana Gregurović, Josip Kumpes (2012). "Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj", *Revija za sociologiju*, 42 (3): 305–336.

Katunarić, Vjeran (2003). *Sporna zajednica: Novije teorije o naciji i nacionalizmu*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk – Hrvatsko sociološko društvo.

Lee, Chris (2009). „Sociological Theories of Immigration: Pathways to Integration for U.S. Immigrants“. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 19 (6): 730–744.

MUP (Ministarstvo unutarnjih poslova) (2015). Obavijesti o prihvatu i smještaju migranata u RH. <http://www.mup.hr/219671.aspx> (1. 11. 2015.)

Petrić, Mirko (2011). "Intervju, fokusna grupa". Kvalitativne metode istraživanja. Sveučilište u Zadru. Odjel za sociologiju. Zadar. Ak. god. 2010/2011. [Nastavni materijal]

Šram, Zlatko (2010). Etnocentrizam, percepcija prijetnje i hrvatski nacionalni identitet. *Migracijske i etničke teme*, 26(2), 113–142.

UNHCR (2000). "War and humanitarian action: Iraq and the Balkans", *The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR), <http://www.unhcr.org/publications/sowr/3ebf9bb50/state-worlds-refugees-2000-fifty-years-humanitarian-action-chapter-9-war.html> (15. 9. 2017.).

Vlada RH (1995) "Prognanici i izbjeglice u Republici Hrvatskoj", *Vlada RH - Ured za prognanike i izbjeglice*, http://digured.srce.hr/arhiva/1584/106779/izvj_izbjeglice_srpanj95.pdf (14. 10. 2015.).

Wertheimer-Baletić, Alica (1999). *Stanovništvo i razvoj*. Zagreb: Biblioteka Gospodarska misao.

Winter Zlatković, Jelena (1992). "Izbjeglice iz Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj: Uzroci dolaska, regulacija i organizacija prihvata", *Migracijske teme*, 8 (2): 127-